

Kristjan Pertoci

UČITELJ GEOGRAFIJE,
KI JE, PRAV PRI GEOGRAFIJI
NAJPREJ DOBIL ENICO

moen

BOŠTJAN MAJERIČ

Ne »učitnice«, ampak počitnice

O tej temi bi lahko vnovič odprli razpravo in znova razbijali mite o dopustu učiteljev. Pa ne bomo. Ko se zadnji šolski dan oglasi šolski zvonec, ko odide iz razreda še zadnji učenec, ostaneš sam. O čem razmišlja učitelj? Mislim, da se z delovno dobo in leti to spreminja. Ko sem začel poučevati, sem srečal skupinico učiteljev, ki so s strahom pričakovali prvi šolski dan. Takrat tega nisem razumel. Danes? Ne, ni me strah! Vem, česa so se bali, in ne izključujem, da bom tudi sam nekoč razmišljal podobno kot takrat omenjeni. Najbrž je odgovorov toliko, kot je učiteljev. Zase vem, da se v času počitnic preklopim v neko drugo stanje – dejansko na off. Sredi počitnic sledi razmišljanje o šolstvu, šoli, učencih ...

Vsak od nas ima v spominu podoba učitelja. Prav tako smo bili v šolskem sistemu različno uspešni. Eni so bili vedno odlični, drugi so imeli težave. Zanimivo pa je, da

se spominjamo predvsem istih učiteljev. Po navadi je bil to tip učitelja, ki je od nas veliko zahteval, imel avtoriteto in s svojim znanjem in delavnostjo v nas zbujal (strašno)spoštovanje. Zase vem, da me je bilo najbolj sram, če na učiteljevo vprašanje nisem znal odgovoriti. V današnjem času je slika precej drugačna. Današnja družba je vse bolj nagnjena k iskanju izgovorov. Le redko smo si pripravljene priznati, da smo za veliko svojih težav krivi sami. Dejstvo je, da je čas šolanja tisti, ki od nas zahteva garanje. Velik del naše prihodnosti je odvisen od tega. Velikokrat si v tem obdobju zapremo mnogo poti in vrat.

Prepričan sem, da želijo vsi starši svojim otrokom boljše življenje, kot ga živijo sami. Za drugačne dosežke so potrebni drugačne poti in delo. Žalostno pa je, da se vse bolj tudi na področju šolstva iščejo bližnjice. Tudi starši so se spremenili. Vse bolj se iščejo pravice, pozabljajo pa dolžnosti. Starši se vse pogosteje zatekajo k izvajanju pritiska na učitelje. Oblike so seveda številne. Kakšno sporočilo pošiljamo s tem otroku? V kakšno družbo se spreminjamo?

Da ne bo kdo mislil, da šolstvo in učitelje samo zagovarjam, številni opažamo, da šola

postaja drugačna in da šolstvo s težavo sledi spremembam družbe, mladine in odnosa do šole. Izgubljamo vsi. Šolstvo nujno potrebuje spremembe. Težava je v sistemu, ki ga je težko spreminjati. Ker se spremembe pri učitelstvu ne sprejemajo z odobravanjem. Po drugi strani poznam kar nekaj učiteljev, ki razmišljajo, da bi v primeru ponujene drugačne karriere brez obotavljanja zamenjali poklic.

Današnji čas zahteva hitre odločitve, ki bi morale temeljiti na znanju in dostopnih informacijah. Teh imamo ogromno. Kako je z znanjem? Znanja je najbrž vse manj in v bistvu smo na razpotju. Ali se bomo s tem sprijaznili ali pa bo potrebna revolucija na področju šolstva. Ne verjamem, da je mogoče otroka v šoli naučiti vsega, kar naj bi vedel. To ni mogoče niti v teoriji.

Lahko začnemo že pri enem segmentu izobraževanja, ki ga poznata prav vsak oče in mati. Vedno znova vam bodo v šoli povedali: »Otroci ne berejo!« Nihče se ne vpraša: zakaj smo brali mi? Ker so nas zadeve zanimale, ker jih nismo mogli najti drugače ali ker nam je bilo DOLGČAS. Kaj počnejo danes mladi, ko jim je dolgčas? Zagotovo poznate Facebook. Tam boste na profilu marsikaterega mladostnika našli zapisano: »Naj me nekdo klikne!«

Pred kratkim sem prebral prispevek o počitnicah, ki naj bi bile namenjene izključno počitku. Ne pravimo jim namreč »učitnice«. Sam se spominim, da sem bil kot učenec ob koncu šolskega leta resnično utrujen. Hudič je le, da nisem čisto prepričan, da so danes vsi tako zelo utrujeni od učenja.

Jaz se učim – VEDNO in v tem uživam. V vsem. In tudi v vsem, česar se lotim, pustim del sebe in se potem pod to tudi mirne vesti podpišem. Jeseni začnemo. Spet. Do takrat pa so po- /učitnice. ■

EVA SARJAŠ

Moje premissljevanje danes, jutri ...

Iz kopalnice slišim hrup starega pralnega stroja. Vsakokrat, ko zacvili, mislim, oj, še malo, dekle moje, saj si »vrlo«, le peri naprej. Še stroji v našem času potrebujejo pozornost, pohvalo, kaj šele mi ljudje. Ta sodobna tehnologija, ki nas je prepričala, da res težko ali sploh ne znamo, ne moremo brez nje. Kljub temu nas ovija, zavaja in nas uči, da smo njeni. Zgodaj zjutraj, pozno zvečer, a čez dan smo le ljudje. Ljudje, majhni, veliki, suhi, debeli, jezni, veseli, samosvoji, razigrani, lepi, željni toplote, veselja, nežnosti, ljubezni. Po koliko stvareh hrepenimo! Na koncu boja in dela ugotovimo, kako malo potrebujemo za notranji mir, zadovoljstvo na tem svetu. Za trohico sreče. Kaj potrebujemo? Ljubezen? Tudi in ...

Pravico do miru, do dela in za delo primerno plačilo. Je veliko, kar zahtevamo? Kako bi bilo, če bi bili vsi ljudje tega deležni?

Na srečo imam vedno čas za dobre in lepe stvari. Rodila sem se v nedeljo, morda pod srečno zvezdo. Za svoje poslanstvo, ki ga živim in ga lahko izpolnjam v šoli kot specialna pedagoginja, sem hvaležna. Hvaležna otrokom, ki me zjutraj pričakajo s sijajem v očeh in z nasmehom, včasih tudi z jokom in bolečino. Sto vprašanj me čaka, objemi sonc v mojem objemu in roke, ki te iščejo. Tako iskreni in čisti so, tu ni preračunljivosti, nobene teme. Le svetloba prijaznosti, ljubezni okoli in okoli. Veliko let prihajam k njim in oni k meni. Od njih sem se naučila gledati in hkrati videti. Oni so me učili poslušati in jih tudi slišati. Gledati s srcem ni lahko. Dolgo sem premissljevala, kaj sploh je gledati s srcem, ko tolikokrat opozarjamo na to. Danes vem, da ti naši otroci, mladostniki to zmorejo. Zmorejo, ker je v našem svetu za to poskrbljeno. Rastejo dostojanstveno, vsak po svojih sposobnostih in možnostih za učenje in delo. Pri njih ni v prvi vrsti tekmovalnosti, temveč to, da učenje in delo opravijo odgovorno in čim bolj uspešno. In so pri tem pravi zmagovalci. Pri vsakem najdemo kanček talentiranosti, naj bo to petje, ples, risanje, zlaganje kock, igra v gledališču, igra, v kateri

lutke oživijo, da o gibanju oziroma športu ne govorimo. Eni šivajo, drugi oblikujejo glino, tretji kuhajo in pečejo.

Vsak izmed nas nosi biser, ki ga je treba le najti v tem oceanu življenja. Kakšna eksplozija sreče nastane, ko najdemo ta biser, ki ga človek včasih tako skrbno, ne-hote skriva ali čuva.

Hvaležna sem tudi staršem, vsem tistim, ki nam zaupajo svoje bisere v varstvo, nego in učenje za življenje, da zasijejo v vsej svoji čarobnosti.

Skupina otrok skupaj z odraslimi in s svojimi dejavnostmi v skupini naredi sčasoma gnezdo varnosti, zaupanja. Otroku vsako jutro želi pogovor, nekoga, ki je nje-mu blizu in ga lahko posluša. Toliko vsega se nabere v otroški duši, da mora to z nekom deliti in mu zaupati. Takrat se ustavi tudi čas, ker včasih se mora. Otroku pripoveduje, čeprav ima težave. S tem pridobiva spoznanje, da je tudi on velik in pomemben. Vse njegove kretnje, mimika pričakujejo, da ga slišimo. Ni to čudovito! Prisluhni in dati vedeti, da je sogovornik tu zaradi tebe in obratno. Ne, v mlajših letih nisem premissljevala tako. Veliko mavric na nebu sem videla, veliko dobrega, manj prijetnega se je zgodilo v mojem življenju. Izkušnje, leta in lekcije so krive, da sem danes to, kar sem. Da vstopam v prostor z veseljem, razumevanjem, z upanjem in vero v dobro. In otroci so najboljši opazovalci in posnemovalci. Zapomni si vse, naj bo to veliko ali majhno. Če občudujete pravičnost in resnico, pojdite med otroke, med iskrene in pogumne ljudi.

Kajti na koncu bomo spet igrali in hoteli gledati, videti in začutiti svetlobo ali pa ... ■

KARIKATURA Anton Buzeti

pen

Pen je Vestnikova mesečna priloga.

Izdaja ga Podjetje za informiranje, V. d., odgovornega urednika matičnega časopisa je Dejan Fujs, urednik Pena sta Majda Horvat in Vida Toš. Pri pripravi sodelujejo novinarji Vestnika in zunanji sodelavci. Lektura Nevenka Emri, oblikovanje Ksenija Šömen, računalniški prelom Robert J. Kovač.

Kristjan Pertoci | UČITELJ GEOGRAFIJE, KI JE PRAV PRI TEM PREDMETU NAJPREDJ DOBIL ENICO

BESEDILO Vida Toš FOTOGRAFIJA Nataša Juhnov

Ko sva z Majdo razmišljali, koga dati na naslovnico Pena, ki ga bo povezovala rdeča nit »učenja«, nisem niti za sekundo premišljala. Takoj mi je padlo: »Kiko.« Ne samo, ker je učitelj, ki je najprej človek s srcem in šele nato z dvignjenim prstom, ampak še zaradi milijon drugih razlogov. Z intervjuja sem se vračala ... srečna. Pokazalo se je, da so bila moja pričakovanja močno presežena. Že dolgo nisem delala s človekom, ki bi bil tako hvaležen »štof« za pisanje. Po izobrazbi sinolog in geograf; dela na fakovski osnovni šoli, v kateri poučuje zgodovino, geografijo, tehniko in državljansko vzgojo, na šoli pa vodi tudi krožek robotike.

Ko mi razloži, da je tako sinologijo kot geografijo na ljubljanski filozofski fakulteti študiral samostojno, sem prepričana, da je imel na geografiji tudi pedagoške izpite. Naredi premor. Nato se navihano nasmehne: »Jaz sem vedno govoril: 'Nikoli ne bom učitelj.« (Huronski smeh, najprej moj, nato njegov.) »In ko so mi na fakulteti ponudili, da lahko naredim pedagoške izpite zastonj, sem rekel: 'Niti pod razno' (smeh).« Ugotovim, da sva močno povezana z vzporednico »zarečenega kruha«. Kristjan: »Tega sem se pa res že skoraj prenaedel (smeh).« Tudi sama sem namreč do svojega 33. leta govorila, da ne bom imela otrok. Zdaj imam – tako kot Kiko – tri. Ko mu to omenim, se samo smeje: »Sam sem se, ko sem dobil drugega, pred celo šolsko zbornico šalil: 'Zdaj pa dovolj. Zdaj, ko imam tri, mi sploh nihče več nič ne pravi (smeh). Pa še enega kosa zarečenega kruha se zelo dobro spomnim: na koncu srednje šole sem rekel, da nikoli ne bom študiral jezikov. Skratka – nimam komentarja na svoje izjave (smeh).«

Sinologija, to je očitno, je njegova prva ljubezen. Gre za vedo o Kitajski, ki uči kulturo, zgodovino, sociologijo, jezik in miselnost držav, ki spadajo v civilizacijski krog Kitajske. »Bil sem prva generacija študija sinologije. In to je bilo res nekaj, v kar sem zagrizel in šest let delal s srcem ... zdaj pa delam skoraj samo z geografijo, s sinologijo pa skoraj nič več. Vidiš, kako življenje vse obrne ... No, zdaj, ko sva bila z ženo na zelo kratkem dopustu,

sem tam srečal ljudi iz Singapurja in smo se zakleptali. Veš, kako lepo je bilo! To tako poboža dušo, da ne morem povedati. Ko si spet v stiku.« Razlaga mi o Aziji, o tamkajšnjih ljudeh, šolskem sistemu, religijah ... vidim, da kar cvete, da se je njegovo srce popolnoma odprlo. »Veš, kako so Kitajci 'naprej' ... praktično ne bodo več potrebovali prevajalcev, tako sistematično so otroke učili angleško. Mi želimo biti prosti, imeti dopust; oni so pa, vsaj tako se mi je zazdelo, ko sem bil tam pred dvema letoma, konfucionistično zašli spet v en drug ekstrem ...« Dodaja pa, da se zavedajo, kaj je znanje in kako je pomembno: »Vrednota znanja je zanje zelo pomembna.« Razlaga mi svoje izkušnje iz samostana na Tajvanu: »Tam sem živel tri mesece in spoznaval to, kar me najbolj zanima. Spoznaval budizem in vegetarijanstvo. Tam sem živel zdaj, v tem trenutku.«

Kristjan ima predstavo, kaj je dober učitelj: »Dober učitelj je lahko samo tisti, ki je najprej dober človek. Pa še nekaj. Jaz recimo učim geografijo; priznajmo si, niso vsi za geografijo. Zato je od vseh res treba zahtevati neke osnove, brez tega ne gre; če gre nekdo v Svet, da ga ne morejo prodati, vsaj toliko mora znati. A naj bo diferenciacija; vsak učitelj bi se moral zavedati, da njegov predmet ni edini. Saj ti vidiš, če kdo požira tvoje besede, mu daš več, več, več. Ga razvijaš. Eni so pa bolj praktiki ali pa za tehniko. Zakaj bi grenil življenje nekemu, ki obvlada električno vezje ali sončno energijo? Kar te zanima, to 'stisni', pri drugem pa usvoji samo nujne stvari.« Ko ga povprašam po Kristjanu, ko je bil še otrok, kako je njemu 'ležala' šola, se spet zasmeje: »Moja prva ocena pri geografiji je bila enica. Slovenijo sem iskal v Srbiji (smeh).« A, dodaja, iz svoje šibkosti je vedno treba narediti svojo moč. »Kakšen sem bil kot učenec? Ne vem, zdi se mi, da nisem bil tako obremenjen s šolo, kot so današnji otroci. Ne vem, zakaj je do tega prišlo ... Malo je bil pritisk od zgoraj navzdol v sistemu, malo pa tudi spremembe v družbi. Danes recimo starši popolnoma drugače gledajo na šolo in učitelje kot včasih. Problem pa je v tem, ker se dandanes že vsak drzne – pa če

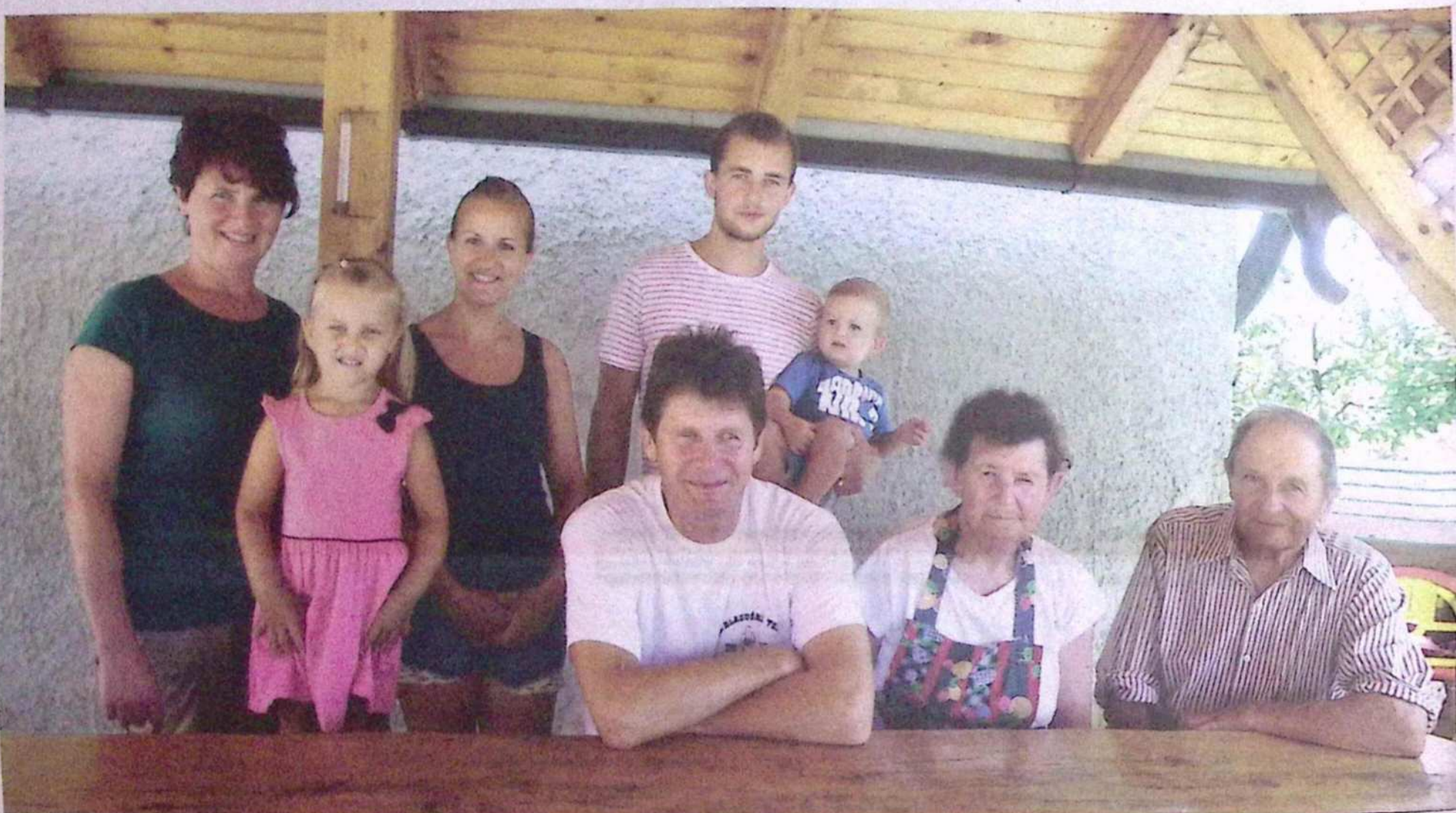
je kompetenten ali ne, ti drugi to počnejo še pogosteje – vmešavati v stvari. Meni ne pride niti na misel, da bi se vmešaval v delo nekega ne vem ... inšpektorja ali pa novinarja, recimo. Ne drznem si, da bi zdaj šel k Pipistrelu in bi tam rekel: 'Vi pa to spremenite.' Dokler ne bom res obvladal do podrobnosti. Medtem ko dandanes že vsak lahko sodi o delu policista pa učitelja ... Okej, vsak ima lahko mnenje, vsak ga lahko tudi pove, a to pa je tudi vse. Je pa tudi res, da smo učitelji pogosto sami krivi za to. Ker si ne upamo postaviti meje. Do koder lahko nekdo gre. A v današnjem sistemu je to malo težko; moraš kot učitelj res že 'imeti jajca', da te ne gane.« Dobro je, da ima okolje besedo, dodaja Kristjan; sploh, če okolje s šolo in učitelji sodeluje konstruktivno: »Torej iščejo rešitve, ne pa napake. A to se na žalost vse prevečkrat obrne v brskanje po problemih, to ne vodi nikamor. In kar je najpomembnejše – to je zelo slabo za otroka, saj nanj prenašamo vzorec, po katerem bo poskušal vse življenje 'hvatati krivine'. Najpomembnejše pa se mi zdi tole: otrok mora imeti travme. Jaz ne vem, kje smo mi pobrali, da otroci ne smejo biti žalostni, pa da jim ne sme biti dolgčas, pa da ne smejo imeti problemov in travm. Seveda ne govorim o življenjsko eksistencialnih problemih za otroka, ampak o za njih obvladljivih. In prišli smo do tega, da otroci doma ne doživljajo travm, ker jim starši v čisto vsem ustrezajo in nikoli ne povedo 'ne'. Pa pride tak otrok v šolo in sliši 'ne', učitelj pa pod pritiskom staršev, okolja in še česa popusti. Pa pride tako skozi srednjo šolo, fakulteto in v službo. Tam pa mu delodajalec pravi: odpuščen si. Potem pa ljudje delajo samomore. Karikiram, a v tem je na žalost veliko resnice. V ozadju pa je ena največjih napak – saj se otroci ne znajo spopadati s problemi.« Kako on vozi slalom med 'papirnimi zmajji', torej zahtevami šolskega sistema in svojim učiteljskim srcem? »Z dobrim kolektivom in dobro šefinjo.« Ob političnem odgovoru se oba od srca zasmejeva. Potem se zresni: »Pouk je nekaj čudovitega. In če pride iz enega razreda vsaj eden, ki sem mu dal misliti, potem sem naredil vse.«

D R U Ź I N A Lančičevi iz Žihlave

Pri njih se slavi življenje v harmoniji – Lančičevi moški so modri po odločitvah in modri po očeh, pa tudi nekoliko hudomušni. Ženske so pridne, samozavestne, družabne in obzirne. Prav vsi pa so izjemno pozorni drug do drugega in tudi med našim obiskom ni manjkalo pohval starejših ali mlajših članov družine. Ja, pozornost in pohvala. Ali ni prav to tisto najbolj pomembno v življenju, kar potrebujemo? Delo je pri njih nekaj samoumevnega, porazdeljeno med vse na domačiji, ni pa »svetinja«. Tudi materialne dobrine za njih niso najpomembnejše. Tako Jožefu veliko pomeni jadranje, Emi pa druženje z ženskami ob plesu. Za vse pa sta zadnje čase najbolj pomembna vnuka Lili in Žan.

Štiri generacije pod isto streho

BESEDILO Bernarda B. Peček FOTOGRAFIJA Nataša Juhnov

Pred kratkim je postal gospodar kmetije Rok – torej je s 26 leti mladi prevzemnik kmetije. Mlajši brat David je zadnje leto preživel v Nemčiji, v kateri si po študiju sanitarnega inženirstva nabira izkušnje. V stiku so prek Skype in med pogovorom je beseda večkrat nanesla tudi nanj, kajti ravno tega dne je opravljal izpit iz nemščine, ki bo odločil, ali bo študij nadaljeval v Berlinu ali v Ljubljani. Oče Jožef je ponosen, da je zbral pogum in šel v Nemčijo nabirati izkušnje, še posebej, ker nikoli ni dajal vtisa, da je tako samostojen. Rok pa je že od malih nog vedel, da bo kmetovalec, in že v osnovni šoli je tudi vedel, da bo Brigita njegova življenjska sopotnica. Kljub mladim letom je že prekaljen in izobražen kmet. Brigita pa je po srednji šoli končala še zootehniko. Že v osnovni šoli sta postala par tudi dedek Jožko in babica Antonija, torej je zgodnji izbor partnerja nekako v genih. Tudi Jožef (v Prlekiji so to juši) in Ema sta vzor razumevanja zakonskih partnerjev – še posebej, ko vemo, kako zelo razgibano družabno življenje sta imela in še imata oba, najsi bo v okviru jurjevske podeželske mladine ali društva podeželskih žena.

Sreča, ko je pri hiši veliko ljudi

Pri Lančičevih vsak ve, kakšno delo ga časa kateri dan. Odkar so pri hiši majhni otroci, ura teče bolj v njihovem ritmu, sicer pa delo s prašiči ni tako natančno vezano na uro kot na

primer delo s kravami. Med našim obiskom so bili sredi žetve, saj jih je na njivah še čakalo okrog 14 hektarjev tritikale. Pri Lančičevih v Žihlavi imajo že okrog četrto stoletja vzrejni center za plemenske svinje – od sedmih do pol desetih dopoldne in potem zvečer po šesti uri skrbijo za 350 svinj, od tega 50 plemenskih. Vsak je odgovoren za svoj »oddelek«, Rok skrbi za krmila in pujske, Ema za »porodnišnico«, Jožef za pitance in starejše svinje ter razvoj pujskov. Vmes je treba opraviti še veliko drugih stvari, papirje, čiščenje, nabava ... »Sreča je, da je pri hiši toliko ljudi, ki lahko delajo in pomagajo po svojih močeh,« na glas razmišlja Jožef. Ob tem je prav dedek Jožko zelo pomemben, saj ima oči in ušesa nad vsem – njegova skrb in pozornost sta rešili že marsikatero zadrego ali neprijetnost. Sicer pa ima »pravico do dela« vsepovsod, najbolj pa v vinogradu na Legmecu v Drakovcih, kjer raste 850 trsov laškega rizlinga, rumenega muškata, otonele in traminca. Babica Antonija skrbi za »grede« in tudi na njenem vrtu so polži zelo nadležni. Skupen velik projekt vseh štirih generacij pa je gradnja nove hiše, dvojčka, ki raste v neposredni bližini in ki jo gradijo premišljeno in z razumom, predvsem pa tako, kakor jim dopuščata čas in denar, pravijo. Stara hiša je z začetka prejšnjega stoletja in kljub številnim obnovam ni primerna za življenje oziroma bo boljše zgraditi novo. Celotna družina je zato sprejela pomembno odločitev.

Vzgojiti sina, pridobiti snaho

Osnovno pravilo: vsak mora nekaj delati, pa je vsem dobro. Od tega, kako znajo člani družine delati v sožitju in razumevanju v hiši, v hlevih in na poljih, je večkrat odvisno, kako se v družini na splošno razumejo med sabo ali tudi nasprotno. Da oče prepusti delo in kmetijo sinu in tašča kuhinjo snahi, marsikje ni tako enostavno kot pri Lančičevih. »Pohvaliti moramo dedka in babico, že od začetka sta prepustila vse in smo se razumeli. To je tako kot v podjetju in tudi v drugih družinah – moraš zaupati drugim in jim prepustiti, da znajo narediti. Pa vsak mora svoje narediti. Že od nekdaj so rekli: kakor ti z očetom, tako sin in s tabo,« je povedal Jožef. Ema doda, da je bila sama že kot dekle v Okoslavcih navajena veliko delati in skrbeti za druge, saj je bila najstarejša in je skrbela za mlajše sestre in kuhinjo. Tudi kruh za svojo poroko si je sama spekla – dvakrat ga je pekla tisti teden. Ko je prišla k Lančičevim, je živelja še stara mamca, babičina tašča, ki jo je veliko naučila o kuhanju. Videla pa je tudi, kako dobro se razumeta obe ženski pri hiši. Ko je babica zbolela, pa je vse prepustila mladi gospodinjici.

Naslednje vprašanje je bilo, kako naj oče sina navadi na delo; Rok je po babilonih besedah zelo pridren, toda dandanes tudi na sodobnih kmetijah ni nujno, da so vsi pridni in navajeni na delo. Pa se je oglašil starejši Jožko: »Veste, kako sina najhitreje nava-

diš na delo? Tako, da odideš in mu prepustiš delo.« Mlajši Jože pa doda: »Moraš mu zaupati pa gre. Eni predolgo ne zaupajo svojim otrokom, stari so že 25 let, pa pravijo, da oni tega še ne morejo narediti. Je pa res odvisno od tega, kakšno delo imajo kje pri hiši.« Ko začnemo govoriti o žetvi, postane omizje zelo živahno; babica Antonija se spominja, da so nekoč šli na njive že jutraj po tretji uri, v najhujši vročini pa niso šli iz hiše, ampak so počivali. Pa med sabo so si veliko pomagali, predvsem sorodniki. Njihov prvi sosed je bil »kombinat«, ki je skrbel za več kot polovico obdelovalne zemlje, in tisti, ki so bili zaposleni na tem posestvu, so morali opraviti žetev najprej tam, šele potem doma. Tudi Antonija jim je v času največjega dela na njivah včasih pomagala pomolsti krave. »Saj to ni več žetev, včasih smo imeli ves mesec akcije, veliko se je delalo, pa tudi peklo in veselilo ... zdaj se požanje s kombajnom in hvala bogu, da je končano, da ni bilo neurja ali toče,« sta enakega mnenja oče in sin.

Jadranje in kankan

Jožefova velika ljubezen sta morje in jadranje – jadranje s prijatelji je edino dogovorjeno vnaprej, o vsem drugem se dogovorita s soprogo sproti. V šali pove, da se sicer mora prilagajati ženi Emi, ki je najbolj družabno delavna, saj je predsednica Društva podeželskih žena Sv. Jurij ob Ščavnici, ki je izjemno aktivno. Ema

tudi vsako leto pobira priznanja in medalje za svoje kulinarčne izdelke oziroma dobrote na Ptuj (za krofe, kruh, meso iz tünke itd.). Je pa tudi pobudnica jurjevskih plešočih žensk, ki nastopajo na raznih prireditvah s francoskim plesom kankan ali kavbojskim plesom. Pri koreografiji in vajah jim pomaga učiteljica plesa Nina Fras. Ema pohvali samozavestne prleške ženske; društvena dejavnost je tako zanimiva in pestra, da njihove članice niso le kmečke ženske, ampak nasploh ženske, ki živijo na podeželju. Ko je bila tudi v vodstvu Zveze kmetič Slovenije, je med obiski drugih krajev dobila idejo, da bi tudi njihove ženske začele plesati, torej da bi počele poleg kuhanja, vrtnarjenja in vezenja še kaj drugega. Od nastanka skupine leta 2011 pa do danes je postalo osem žensk, ki plešejo kankan in kavbojske ples, zelo znanih. Zanje to ni samo nastopanje pred javnostjo, ampak tudi koristna rekreacija. »Moj mož ni ljubosumen, za druge pa ne vem. Kako mi vse to uspeva? Če ima človek voljo in željo in je kolikor toliko zdrav, potem gre. Razumemo se in si med seboj pomagamo pa vse gre,« je povedala Ema. Mož pa doda: »Kolikor ljudi, toliko čudi, eni imajo za sveto delo, drugim so pomembnejše kakovost življenja ali materialne dobrine, spet tretji imajo raje kulturo in šport ... nekoč sem tudi jaz veliko igral, predvsem v letih od 1996 do 1998. Toda tudi belega kruha se prenajaš.«

S V E T **Martina Žoldoš**

Zanimivo je bilo srečati in intervjuvati stanovsko kolegico. Vedno je posebno doživetje videti novinarje, kako se znajdejo »na drugi strani«. Povem vam, da večina ne prav dobro. Pravzaprav se po navadi prav novinarji, ki naj bi bili mojstri vprašanj, blazno izogibajo dajanju odgovorov. Sploh, če so vprašanja osebna. A ona ni te vrste. Pozitivno sta me presenetili njena odprtost in sproščenost. In njena novinarska žilica, ki kljub temu, da se je preselila in ne dela več v novinarstvu, ne more biti pri miru. Martina Žoldoš.

Vsak ima v ozadju svojo zgodbo

BESEDILO **Vida Toš** FOTOGRAFIJA **Nataša Juhnov**

Rojena je in odrasla je v Lendavi. Tam še živijo njeni starši, h katerim, pravi, vsako leto pride za nekaj mesecev. Zdaj že s svojo hčerko, včasih ju spremlja tudi mož. »V Ljubljani sem doštudirala novinarstvo in sedem let delala pri enem od slovenskih časopisov. Potem pa, saj veš, kako je v novinarstvu. Ni redne zaposlitve, veliko delaš, nimaš

dopusta, status samostojne novinarke pa nenehno plačevanje prispevkov. Vse skupaj me je puščalo ... razočarano. In sem se odločila, da grem na potovanje.«

Po Srednji Ameriki

»Kostarika, Nikaragva, Gvatemala, Honduras, Belize; vse to sem prepotovala. Potem pa sem v Mehiki, v Meridi, to je na Jukatano – čisto na koncu moje poti –, spoznala Fernanda, ki je danes moj mož.« Bilo je prvo, potovanje namreč; prej ni nikoli potovala na tak način. »Vedno sem želela videti Latinsko Ameriko, zato sem razmišljala, da bi šla v Argentino ali Urugvaj. A sta se mi državi zdeli preveč podobni evropskim, želela sem

nekaj res čisto drugačnega, eksotičnega. O Srednji Ameriki se zelo malo ve, in ko sem malo raziskovala, mi je v oči padla Kostarika, ki ji pravijo srednjeameriška Švica. Ima namreč zelo lepo naravo, je ekološko usmerjena in relativno varna država z razvitim turizmom, zato sem se odločila, da grem tja.

Potem pa mi je – od vseh prepotovanih držav – najbolj prirasla k srcu Nikaragva. Ker je še najbolj pristna od vseh; ni toliko turistov, je poceni in varna z neokrnjeno naravo in čudovitimi kolonialnimi mesti ter neverjetno prijaznimi ljudmi.«

Dodaja, da je potovanje ni veliko stalo. »Uporabljaš javni prevoz, hrana in prenočišča pa so poceni. Naredila sem celo izpit za potapljanje, ker je tam ceneje, potem pa se greš še malo turizem in se povzpneš na kakšen vulkan ... Pa vseeno še ni tako drago.«

Vrnitev in spet nazaj
Po devetih mesecih popotovanja se je vrnila v Slovenijo. »Je bil kar velik šok, saj sem prišla domov pozimi, ko je mrzlo, znoči se že popoldan ob štirih, nenehno si zaprt v hiši, predvsem pa me je vlekle nazaj. Pa sem si rekla: 'Nič, bom pa tam poskusila srečo.' Domov se vedno lahko vrneš (smeh).« Z možem sta tako zaživela skupaj, se iz Meride preselila v Pueblo in kmalu dobila hčerko.

Poslušam njen govor, zanimiva mešanica lendavsko-španske intonacije ... zelo mehek 'v', ki ga izgovarja skoraj kot 'u' ... prijetno jo je poslušati. »Puebla, ki je dve uri oddaljena od glavnega mesta Ciudad de México, ima dva milijona prebivalcev in že to je bila velika sprememba. Prihajam iz Lendave in največje mesto, v katerem sem kdaj živela, je Ljubljana (smeh), ki je v primerjavi s Pueblo seveda majčkna. Na začetku me je motilo veliko prometa, ki prispeva k večji onesnaženosti zraka; pa varnost je seveda drugačna. Tam ponoči ob dveh ne boš hodil sam po ulici, medtem ko si to v Lendavi lahko privoščiš. Težko sem se navadila voziti avto, ker ne spoštujejo prometnih pravil, vse skupaj je bolj 'po kavbojsko' (smeh).

Hrana, hrana je pa zelo pekoča, jaz se ji recimo izogibam. Tudi mastnemu se izognem. Doma tako jemo malo tamkajšnje tradicionalne hrane, malo slovenske pa kakšne 'mednarodne', kot so špageti (smeh).« Od mehiške hrane, pravi, ima rada »chiles en nogada«: »To je paprika, ki jo popečejo, olupijo in poberejo seme. Nato jo napolnijo z mletim mesom, več vrstami na koščke narezanega sadja in še z mandlji. S to maso napolnijo papriko, povaljajo v jajčnem testu in ocvrejo, vse skupaj pa polijejo s posebno orehovo omako. To je ena taka sladko-slana, zelo dobra in tipično njihova jed.« Tortilje, razlaga Martina, so seveda v Mehiki čisto nekaj drugega, kot jih dobiš pri nas.

»Tortilje morajo biti koruzne. Poleg tega je koruza modra, kar jim da drugačen okus; modra je namreč črna.«

»Tortilje morajo biti koruzne. Poleg tega je koruza modra, kar jim da drugačen okus; modra je namreč črna.«

»Kostarika, Nikaragva, Gvatemala, Honduras, Belize; vse to sem prepotovala. Potem pa sem v Mehiki, v Meridi, to je na Jukatano – čisto na koncu moje poti –, spoznala Fernanda, ki je danes moj mož.« Bilo je prvo, potovanje namreč; prej ni nikoli potovala na tak način. »Vedno sem želela videti Latinsko Ameriko, zato sem razmišljala, da bi šla v Argentino ali Urugvaj. A sta se mi državi zdeli preveč podobni evropskim, želela sem nekaj res čisto drugačnega, eksotičnega. O Srednji Ameriki se zelo malo ve, in ko sem malo raziskovala, mi je v oči padla Kostarika, ki ji pravijo srednjeameriška Švica. Ima lepo naravo, je ekološko usmerjena in relativno varna država z razvitim turizmom, zato sem se odločila, da grem tja. Potem pa mi je najbolj prirasla k srcu Nikaragva.«

jo ogromno vrst koruze: belo, rdečo, modro. Pojedjo tudi ogromno fižola, ki ga imajo prav tako več vrst. Največ pojejo črnega. Pa vsaka vrsta ima svoje ime. Ko so mi recimo na začetku rekli 'haba' in sem vprašala, kaj je to, so mi pokazali fižol. Potem jaz rečem, da je to fižol, oni pa, da je to haba (smeh).«

Martina si od doma v Mehiko vedno odnese kašo. »Tam ne poznajo ne ajdove in ne prosene kaše, zato si vzamem kakšen kilogram, da imam potem za nekaj časa.« Fernandu pa je bila, ko je bil laní v Sloveniji, država všeč, saj je po njegovem mnenju urejena in zelena. In Martina je še povedala: »Od hrane so mu bili všeč pršut, siri, bograč, krvavice, raca z mlinci, kremna rezina z Bleda.«

Našla jo je fotografija

Martina sem »odkrila«, ko je v soboški knjižnici odprla svojo prvo fotografsko razstavo z naslovom »Le enkrat želim videti Acapulco«, za katero je fotografirala hišne pomočnice: »Te serije sem se lotila potem, ko sem spoznala nekaj hišnih pomočnic, ki hodijo v tuje domove v glavnem čist in pospravljat, včasih pa tudi likat in kuhat. In ko sem se pogovarjala z njimi, sem ugotovila, da ... da nikogar ne zanimajo. Da so pravzaprav v zelo slabem položaju, v še slabšem pa, ker so ženske. Tako sem jih portretirala, pod fotografijo pa zapisala njihove zgodbe.

Nekatere so recimo morale začeti delati že pri sedmih letih, ker stari niso imeli denarja, da bi jim dali jesti. Tako so morale same poskrbeti zase in še za svojo družino. Zdaj pa nimajo izobrazbe, zdravstvenega zavarovanja, dopusta, socialnih prispevkov, ničesar. Delajo tudi po 12 ur vse dni v tednu, razen nedelj. Obenem jih prav zaradi dela, ki ga opravljajo, velikokrat ponižujejo.«

Pravi, da bi fotografije rada razstavila v Mehiki in tako vsaj malo izpostavila ta problem: »Zavedam se, da ne bom veliko spremenila. Mogoče bodo pa vsaj ljudje, ki to vidijo, ali pa tisti, za katere te ženske delajo, začeli o njih razmišljati kot o ... osebah. Z zgodbo v ozadju. Pa jih malo bolj ceniti in spoštovati, mogoče celo boljše plačati.«

Vidim, da novinarica v njej ne miruje: »Ne, ne. Pravzaprav zdaj študiram fotografijo. Natančneje: gre za desetmesečni fotografski tečaj, za katerega sem dobila štipendijo World Press Foto. Fundacija Pedro Meyer, ki je ustanovil eden mednarodno najbolj priznanih mehiških fotografov, je namreč razpisala natečaj, jaz sem se prijavila in poslala svoje fotografije ter dobila štipendijo. S tem sem zaposlena zadnje leto, konec septembra bom tečaj končala, potem pa ... bomo videli (smeh).« Pravi, da bi glede na to, da je s fotografijo začela relativno pozno – rada se naprej nadaljevala tovrstno izobraževanje, potem pa od fotografije tudi živela. »Res bi rada delala kot fotografinja. Pa ne v studiu seveda, to me sploh ne zanima, privlačita me dokumentarna fo-

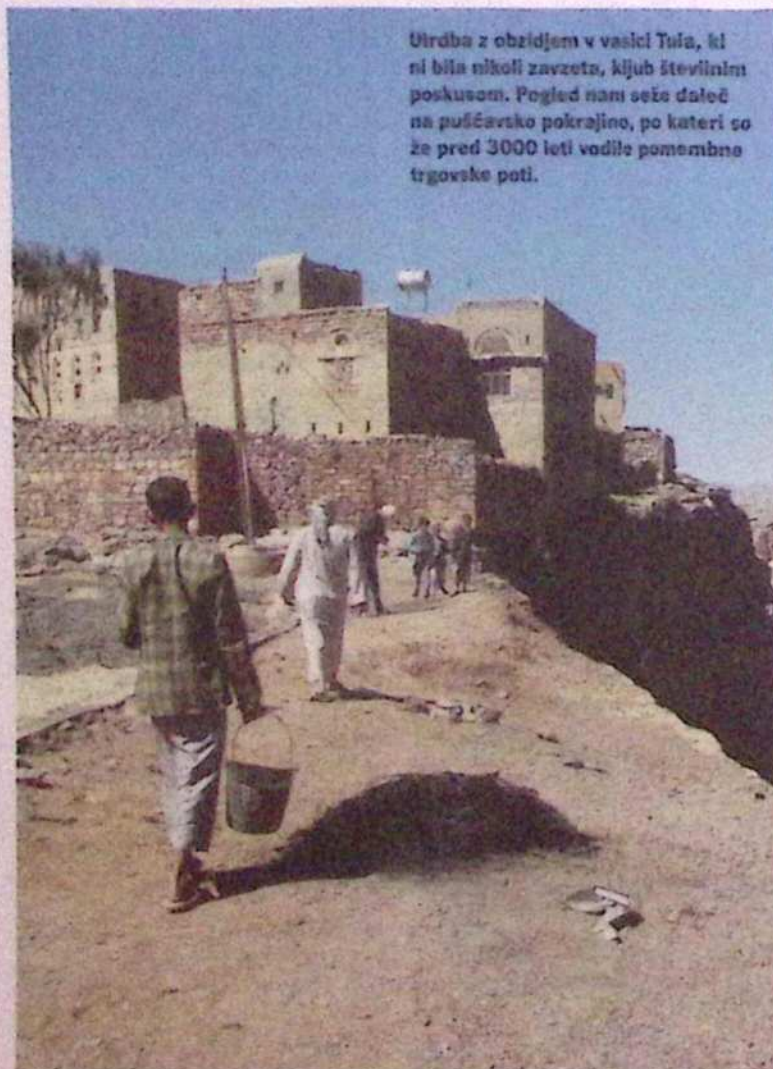
Simbol Sokotre so zmajeva drevesa lepih dežnikastih oblik, ki zrastejo do deset metrov visoko. Drugod po svetu so že zdavnaj izginila.

Jemen, država na koncu Arabskega polotoka, je zelo drugačen od drugih arabskih držav. Krasi ga pravljica prestolnica Sana, slovi pa po edinstvenem otoku na svetu, Sokotri. To je domovina kraljice iz Sabe in družine Bin Laden. Jemen je bil dolga leta edini pridelovalec kave na svetu, to je dežela množičnega uživanja kate, pomanjkanja vode, revščine, različnih vojn in terorističnih napadov ... Politične razmere v državi so res slabe, saj sem dan po vrnitvi domov v poročilih že slišala, da je na cesti iz Sane proti letališču eksplodirala bomba. Kljub temu je Jemen dežela, ki jo je vredno doživeti.

Mesto kot okrašena torta in otok zmajevih dreves

BESEDILO IN FOTOGRAFIJE Marinka Jerič

Sana, prestolnica Jemna, je eno najstarejših in najbolj samosvojih mest na svetu. Leži na višini 2.300 metrov in je nedotaknjen arhitekturni biser, ki je dobil mednarodno priznanje leta 1984 z vpisom na Unescov seznam svetovne dediščine. Staro mesto je neprekinjeno poseljeno vsaj 2500 let in to je njegova največja znamenitost. Obdana je z visokim obzidjem in lepo ohranjenim glavnim vhodom v mesto, imenovanim »Vrata Jemna«. Še zmeraj vrata ob šestih odprejo in ob 20.00 zaprejo. To je simboličnega značaja, spomin na stare čase, ko je Sana obdajalo sedem podobnih vrat. Za vrata se nam odpre svet starodavnih nebotičnikov, uličnih blodnjakov, znamenitih arabskih sukov, več kot sto mošej in kar 12 hamamov, ki so še zmeraj aktivni. Zaradi pomanjkanja prostora in lažjega nadzora so že pred več kot tisoč leti začeli graditi v višini in tako so nastali prvi nebotičniki. Ohranjenih naj bi jih bilo 14.000 in nekateri so stari tudi 400, celo 600 let. Njihova edinstvena arhitektura in višina od pet do devet nadstropij, ki se vzpenjajo nad ozkimi kamnitimi uličnicami, dajejo Sani značilen in svojstven pečat. Stari del mesta je videti kot čipke, kot okrašena torta. Mesto naj bi ustanovil Noetov sin Šem, ki se je po smrti očeta podal na jug, da poišče rodovitno zemljo. Poseljeno je bilo že v prazgodovini, vzpon pa doživi v antiki. Sana je bila že od nekdaj trgovsko mesto, prek katerega poteka ena od karavanskih poti. V zgodovini si jo je vedno nekdo želel in na tem ozemlju se nenehno bijejo boji med posameznimi plemeni. Vladavine segajo vse do Egipta, Turčije in danes do nedefiniranih mej

Utrdba z obzidjem v vasi Tula, ki ni bila nikoli zavzeta, kljub številnim poskusom. Pogled nam seže daleč na puščavsko pokrajino, po kateri so že pred 3000 leti vodile pomembne trgovske poti.

Marinka Jerič, avtorica prispevka in fotografij, in značilno stekleničasto cvetoče drevo, ki daje otoku poseben čar in lepoto. Ime je dobilo po nenavadno odebeljenem spodnjem delu stebela.

sosedom.

Jemen некоč glavni svetovni pridelovalec kave, mire, kadila in kate

Ko smo zapustili prestolnico in se peljali proti severu, so nas spremljala drevesa kate, ki so nadomestila некоč množične nasade kave. Že v 13. stoletju Jemen postane svetovni pridelovalec kave, poznali pa so jo od začetka prvega tisočletja pred našim štetjem. Pridelava kave je bila skrbno varovana skrivnost, zato rodovitnih sadik ni bilo mogoče najti zunaj Arabskega polotoka. Najverjetneje je kasneje na razvoj te kulture vplivala tudi prepoved uživanja alkoholnih pijač v islamskem svetu. Po turškem zavzetju dela Jemna se je pitje kave razširilo do Carigrada in Evrope, do dunajskega dvora. Ritual pitja kave se je po Evropi hitro razširil in prve kavarne nastanejo v Parizu, Benetkah ... Zaradi velikega povpraševanja so Nizozemski trgovci pretihotapili sadike kavovca iz Jemna in so jo začeli pridelovati v kolonijah, v Indiji, Cejlonu, v Indoneziji. Tako je Jemen začel izgubljati monopol nad trgovino s kavo.

Danes je v Jemnu težko dobiti kavo. Ni pa noben problem dobiti kate. Jemenska družba ima že sedemstoletno tradicijo uživanja. Tukaj je prevladala presoja nekaterih poznavalcev korana, da kate uma ne zamegli, pač pa ga zbistri in poveča sposobnost razumevanja sur v koranu, zato so edino v Jemnu uživanje kate legalizirali, medtem ko je povsod v zahodnem in vsem muslimanskem svetu prepovedan. Nekeč so ga uporabljali kot stimulator pri molitvi in so si z njim pomagali na poti do ekstaze in duhov-

ne razsvetljenosti, danes pa se je uživanje razbohotilo v vsakdanjem življenju. Zvečenje je postalo narodni družabni dogodek, ki se začne vsak dan, takoj po zgodnjem kosilu. Tako je Jemen postal Arabia felix – Srečna Arabija. Po podatkih narodno drogo dnevno uživa okoli 80 odstotkov odraslih moških, 40 odstotkov žensk in 30 odstotkov otrok, mlajših od 15 let. To je skupaj polovica ali 11 milijonov prebivalcev. Ti pripravijo na leto za kate okoli 20 milijard ameriških dolarjev, to pa je več kot tretjina državne bruto domačega proizvoda. Jemen je s katom in njegovimi negativnimi učinki trd oreh vseh vlad. Moški se raje odrečejo hrani kot katu. Otroci so podhranjeni, družine trpijo. Kmetje s pridelavo kate zaslužijo mnogo več kot s kavo ali drugimi poljščinami. Zato je kate najbolj priljubljena kmetijska kultura in tudi poraba podtalne vode, ki jo ta rastlina izdatneje rabi, se je zelo zvišala, to pa ni dobro za oskrbo z vodo.

Dnevne odmerke kate prodajalci prodajajo v plastičnih vrečkah, ki običajno romajo v okolje in ljudje dnevno odvržejo nekaj milijonov plastičnih vrečk. Tako Jemen velja za eno od najbolj umazanih držav na svetu. Poleg vrečk odmetavajo tudi vso drugo embalažo in grozovit je pogled na pokrajino ob naseljih, ko veter nosi plastične vrečke.

Na južnih obalah Arabskega polotoka so bile poleg kave najdragocenejše dobrine smola in olje drevesa mira in kadilo drevesa frankes. Zaradi prijetnega vonja in ritualne vrednosti je bilo kadilo zelo cenjeno. V starem Egiptu viri omenjajo uporabo že v 15. stoletju pred našim štetjem. Uporaba kadil se je razširila

v Perzijo, Grčijo in antični Rim. O izjemnem pomenu kadila beremo že v Svetem pismu in ni naključje, da so modri z vzhoda v Betlehem novorojenemu Jezusu prinesli zlato, miro in kadilo. Eden od treh kraljev naj bi bil tako z območja današnjega Jemna. Z zatonom Rimskega cesarstva je upadlo tudi povpraševanje po teh dobrinah.

Kraljica iz Sabe in domovina Bin Ladnove družine

Noben Jemeneec ne dvomi o domovini kraljice iz Sabe in njeni prestolnici v Maribu. Ker pa je kraljica slišala o neizmerni modrosti kralja Salomona iz Jeruzalema, ga je šla obiskat in ga bogato obdarila. Sveto pismo poroča o tem, da nikdar več ni prišlo v deželo toliko dišav, kakor jih je prinesla ona, poleg dragih kamnov, zlata in drugega bogastva.

Druga znana osebnost iz Jemna je Osama bin Laden. Družina izvira iz vasi Ar-Ribat v vadiju Doan, od koder so emigrirali v Savdsko Arabijo. Tam so ustanovili gradbeno podjetje in se prek projektov zblížali s saudsko kraljevo družino. Podjetje so razširili in postali lastniki največjega gradbenega podjetja v arabskem svetu. Svetovno znani pa so postali po terorističnih napadih v ZDA leta 2001. Družinsko podjetje po smrti očeta Mohameda prevzame sin Salem, najstarejši izmed 54 otrok, ki jih je imel Mohamed z 22 ženami. Osama bin Laden je rojen leta 1957 kot sedemnajsti otrok in edini sin očetove desete žene Hamide. Bil

tudi precejšnje zaloge zemeljskega plina, ki pa ga za zdaj še ne izkorišča. Potrebne so raziskave in začetni vložki, ki pa niso privlačni v nestabilni državi. Samostojni Jemen pa je preveč reven, da bi bil uspešen pri izkoriščanju naravnih virov.

Kljub napredku so v ogromni puščavi kamele še zmeraj gospodarji peska in imajo v Jemnu dolgo tradicijo. So simbol trdoživosti in vzdržljivosti. Povprečno doživijo 50 let starosti, poznamo pa enogrbno ali arabsko kamelo, ki je značilna za ves arabski polotok in severno Afriko, ter dvogrbno ali baktrijsko kamelo, ki živi v osrednji Aziji. Vseh živali naj bi bilo približno 13 milijonov in so pretežno udomačene. Izredno so prilagojene sušnemu življenjskemu okolju in se napajajo na vsake tri do štiri dni. Brez vode vzdržijo tudi več tednov, zadošča jim voda, ki jo použijejo iz rastlin na dobrih sočnih pašnikih. Med napajanjem odrasla žival lahko popije do 120 litrov vode, s katero nadomesti izgubljeno tekočino.

Otok Sokotra

Obisk otoka Sokotra je bil dobra izbira, saj se pokrajina v Jemnu bolj ali manj ponavlja in je pretežno puščavska. Sokotra je otok izjemnih naravnih lepot, endemičnih živalskih in rastlinskih vrst, raj za ljubitelje narave, otok, ki z velikimi koraki stopa na turistični zemljevid sveta. Geografsko je bliže Somaliji kot Jemnu, že v davni pa je bil povezava med Arabijo, Afriko in Daljnim vzhodom.

Otok se je od afriške obale odcepil

Karavana kamel, ki so še vedno nepogrešljive in vzdržljive v prostranstvih velike Arabske puščave.

Jemen je že od nekdaj trgoval z različnimi dišavnimi in začimbami. Prav zaradi tega je bil v antičnem svetu zagotovo bolj cenen in cenjen, kot je danes, ko se je znašel med najbogatimi državami sveta.

Pogled na prestolnico Sana, ki je v kotlini, obdana z gorami, na višini 2300 metrov. To je eno najstarejših in najbolj samosvojih mest na svetu. Je nedotaknjen arhitekturni biser, ki se je znašel leta 1984 na Unescovem seznamu svetovne dediščine.

je deležen najboljših izobrazbe, a je študij opustil in se pridružil muslimanskim borcev v Afganistanu. Zaradi radikalnih nazorov ga družina ni več sprejemala. V zadnjih desetletjih je več članov družine obiskalo rojstni kraj svojih prednikov, Osama nikoli. Denarno še vedno podpirajo celotno dolino, zato tudi do najbolj oddaljene vasi pripelje asfaltirana cesta.

Kamele, velika pečena puščava, bogata nahajališča nafte in plina

Velika vroča arabska puščava z dvema milijonoma in 600 tisoč kvadratnimi kilometri površine sega prek meje Jemna, naprej v Oman in Združene arabske emirate. Površje je zelo suho in golo, z velikimi temperaturnimi nihanji med dnevom in nočjo. Gre za enega najmanj gostoljubnih predelov sveta, zato meja med Savdsko Arabijo in Jemnom nikoli ni bila natančno določena. Zanimanje za veliko puščavsko območje pa se je povečalo po odkritju nafte. Tako imata obe državi zahteve po tem ozemlju. Drug problem so ilegalna trgovanja in prestopanja meje, ki ga skušajo Savdijci rešiti z gradnjo ograje, to pa je spet zanimalo nove spore. Gradnja je tako ustavljena, obe strani pa po dogovoru skupaj nadzirata mejo.

Za gospodarsko svetlejšo prihodnost Jemna je ključna politična stabilnost, saj je jemensko pridobivanje nafte močno odvisno od tujih zasebnih podjetij. Nekateri velike mednarodne korporacije so se zaradi varnostnih razlogov raje umaknile. Črpanje pa so prevzele manjše, neodvisne naftne družbe. Jemen ima

V Jemnu so ženske povsem zakrite in vse so v črnem. Spodaj imajo oblačila drugih barv, vendar si obvezno nadenejo črn čador, preden zapustijo hišo. Material je izredno fin, lahek, zračen kot pajčevina in sega od glave do gležnjev.

pred šestimi milijoni let. Dolgoletna izolacija je vplivala na razvoj svojstvenega rastlinstva in živalstva. Kar 37 odstotkov je endemičnih rastlin in mnoge od njih so že tisočletja znane po zdravilnih učinkih. Otok nima velikih živali, in to zaradi razmeroma sušnega podnebja in skromnih dimenzij. Dolg je 130 in povprečno širok 35 kilometrov. Živalski svet še ni v celoti raziskan. Največ, kar 192, pa je ptičjih vrst, veliko insektov in manjših plazilcev. Obala je zelo raznolika, od prodnatih do peščenih plaž, lagun, koralnih grebenov do kličov. Prebivalcev je od 40 do 50.000, ukvarjajo se s kozjerejo, ribištvom, gojenjem datljev.

Prej kot jemenska vlada se je izjemnih vrednosti tega območja zavedala mednarodna skupnost in sprožila akcijo za zaščito naravnih virov na Sokotri. Otoka se je prijel vzdevek »Galapaški otok Indijskega oceana«, ki je bil leta 2008 vpisan na Unescov seznam svetovne dediščine.

Že pred Grki so otok odkrili in ga poselili Indijci in ga imenovali otok blaženosti. Za Feničane je bil to dom mitološkega feniksa, svete ptice, ki vsakih 500 let zgori in se ponovno rodi iz pepela. Po legendi zgori na grmadi kadila in vej drevesa zmajevca.

Na poti proti Indiji je zaradi brodoloma otok obiskal tudi apostol Tomaž in iz ladijskih razbitin zgradil prvo cerkev. Zapuščina apostola in njegovih naslednikov je bila dolga, saj se je navzočnost krščanstva čutila naslednjih 1500 let, ko so sultani iz Mare povsem zbrisali sledove krščanstva.

Otok zanimivih dreves, planot, sipin, jezer, koralnih grebenov, turkiškega morja

Simbol Sokotre so značilna zmajeva drevesa, ki rastejo samo tukaj. Iih je več različnih vrst in iz njih pridobivajo »zmajevo kri«. Drevo ima značilno dežnikasto obliko in v višino zraste do deset metrov. Ime je dobilo po svetlo rdeči smoli, ki je bila nekoč glavni izvozni artikel.

Druga zelo značilna so stekleničasta drevesa, ki so jih poimenovali po nenavadno odebelenem spodnjem delu stebela, v katerem so shranjene zaloge vode, deblo pa je videti kot steklenica. Tudi teh dreves je več različnih vrst. V zadebeljenem stebelu sta želatina in voda, tako da drevo vzdrži brez padavin tudi do pet let. Potrebuje le zračen in odprt prostor. Drevo je strupeno in v višino zraste do štiri metre. Starost je zelo težko določiti, saj nima označenih letnic, se pa predvideva, da so najstarejša drevesa stara do 160 let.

Na pobočjih planote Homhil izstopa znano kumarično drevo, zaradi bele barve stebela vidno že od daleč. Veliko vrst je sokotrskih aloj in že Aristotel je vedel za njihove zdravilne učinke. Prezreti ne gre drevesa frankeses. Iz debela so pridobivali prah, s katerim so v starem Egiptu mumificirali pokojne. Tu so še številne

begonije, drevesa z dišavnimi smolami in sokovi, puščavske rože ... Vsa drevesa se elegantno dvigajo k modremu nebu, njihove oblike pa mi bodo za vedno ostale v spominu.

Gorovje Hagir je odsekano in globok kanjon obkroža planoto. Od kod so se vzeli otroci, mi ni znano. Obkrožajo nas in ponujajo prah zmajevih dreves in različne smole. Drugih spominkov ali česar koli drugega ni mogoče dobiti.

Območje Dihamry je znano po očarljivem podvodnem svetu koral, školjk, pisanih ribic in šnorckljanje je v programu popoldne. Prelepa dolina Dirhur je polna osvežujočih tolmunov. Celoten otok je razrezan z globokimi vadiji, v katerih je vse leto tekoča voda. In kjer koli smo se kopali, bodisi v morju, tolmunih, rekah ali jezerih, povsod je voda topla. Peš se spustimo na severno obalo, do lagune Detwah. S pisanimi čolni nas domačini odpeljejo do polotoka Schaub s čudovitim samotnim zalivom in več kilometrov dolgo peščeno plažo. Morje je kristalno čisto in nič nenavadnega ni, da se nam pridruži jata delfinov. Obkrožijo čolna in izvajajo pravo predstavo, ko veselo

skačejo in nas razveseljujejo. Tudi sami si damo duška v turkiško zelenem morju z belimi penečimi se valovi. Neutrudni ribiči z ovitimi rutami okrog glave in vranje črni očmi so že zaskrbljeni, ali nas bodo pravočasno spravili na obalo, saj se bojijo popoldanskega plimovanja in višjih valov.

Lepo je bilo za nekaj dni ubežati v divjino otoka, ko so za nas skrbeli gostitelji, nas prevzajali z džipi, nam kuhali, postavljali žotore, nam veliko pokazali in povedali o Sokotri. Bili smo brez elektrike, brez telefonov, brez hotelov in trgovin. Svežo hrano nam je dajal otok, v glavnem ribe, kozličke, zelenjavo, dateljine ... Smo med prvimi obiskovalci, saj se je otok začel odpirati svetu šele leta 1999, ko so odprli letališče. Nepozabni so večeri pod zvezdnatim nebom, ko nenehno slišiš šumenje morja, ko se ob soju lune bleščijo bele sipine, ko te veter stalno boža, ko imaš občutek, da se je tukaj ustavljal čas, ko preprosto čutiš, da si srečen. Vse je bilo tako sproščeno, umirjeno, opojno lepo. Vse to je spet dalo globino in bogastvo mojemu življenju... ■

Možakarji, ki se prodajajo v življenju kate, za pivo, obvezno džambja, nos, ki ga nosi večina muslimanov, in gasu in priča o njihovi pripadnosti pouznanim plemenom.

Logistična ekipa z glavnim kuharjem, ki je teden dni skrbela in nam omogočala, da smo po dolgem in počez prekržarili otok izjemnih naravnih lepot ter endemičnih rastlinskih in živalskih vrst.

LEGENDA Ladislav Kondor

Na hitro in v nekaj potezah je narisal karikaturu, si jo ogledal od blizu in daleč, potem tlesknil po listu in jo izročil portretirancu. Tako se ljudje še danes spominjajo znamenitega soboškega karikaturista Ladislava Kondorja. O njem se v zadnjih desetletjih ni veliko pisalo, o njegovemu delu pa tudi ni bilo kakšne poglobljene študije. Ker letos mineva od njegove zadnje razstave 50 let, so mu v Pomurskem muzeju Murska Sobota posvetili razstavo, s katero želi avtorica, umetnostna zgodovinarica in kustosinja Tamara Andrejek, obuditi spomin na znamenitega in zanimivega karikaturista in svetovnega popotnika. O katerem prav nihče ne pozabi dodati, da je govoril nerazumljivo. Sam pa se je rad pohvalil, da obvlada deset jezikov, in priznal, da nobenega perfektno, še svojega maternega ne.

Karikaturist internationale

BESEDILO A. Nana Rituper Rodež FOTOGRAFIJE arhiv Pomurskega muzeja Murska Sobota

Rodil se je šestega avgusta 1901 v Kupčincih, oče je bil zagrižen Madžar, učitelj, kasneje so se preselili v Mursko Soboto. V družini naj bi bilo pet otrok, domneva Andrejekova: »V Vestniku je bila 16. maja 1963 objavljena Kondorjeva osmrtnica, v zahvali pa napisane sestre in brat ter štirje kraji: Murska Sobota, Baja, Budimpešta in Pariz. Bil je samski, ko je bil v Soboti, je živel pri sestri Jolaniki Kirbiš v Lendavski ulici 2, v Hartnerjevem kotu. Kaj je z družinami sorodnikov, ni znano, na grobu Kondorjevih na soboškem pokopališču pa le tu in tam zagori sveča.

Svoja dela je po smrti zapustil tedanji občini in jih je kasneje prevzel muzej, hranijo pa tudi album, ki ga je Kondor sicer ne kronološko urejal in dopolnjeval do leta 1962. Če ga prelistamo, veliko izveva o njegovem življenju, delu, potovanjih in srečanjih. Zbrani so, žal pogosto brez datumov in naslovov, časopisni izrezki, fotografije, potrdila o razstavah in druga dokumentacija. Zanimivo, da je povsod, kjer je bil, uspel priti do uredništva in prepričati novinarje in urednike, da so o njem pisali pozitivno in z bombastičnimi naslovi. O njem so govo-

rili kot o svetovno znanem karikaturistu, karikaturistu internationale, in ga primerjali celo s Picassom. Znal je poskrbeti za svojo promocijo.

Prvo razstavo karikatur je imel leta 1931 v Oslu na Norveškem, kasneje pa je imel še okoli 300 razstav na vseh koncih sveta. Ni šlo za večje ali retrospektivne razstave, ampak manjše, po salonih, kavarnah, hotelih, trgovinah, ulicah, v avtomobilskih salonih in podobno. Ob razstavi v Zagrebu so mediji poročali, da razstavlja svetovni karikaturist Kondor. Tudi doma je imel nekaj razstav, razstavo v Soboti leta 1958 je že prve dni obiskalo več kot tisoč ljudi.

Prepotoval 36 držav

Kot piše Franc Šebjanič v katalogu Popotnik in karikaturist ob razstavi leta 1965, se je Kondor že v svoji zgodnji mladosti otresel patriarhalnosti in madžarskega nacionalizma družinskega in malomeščanskega okolja, ki je hotelo zavreti njegove svobodnejše, umetniško navdahnjene ambicije. Kot mlad je odšel od doma za trgovskega vajenca v Osijek in že leta 1919 prišel navzkriž z zakoni in bil obsojen na zaporno kazen. Vojake je pozival, naj

odložijo orožje. Ne ve se, ali je zaporno kazen prestajal, pobegnil pa je na Madžarsko, v kateri je sledila večmesečna internacija, od koder se je, tako Šebjanič, pred belim terorjem v Hortyjevi Madžarski z risalnim notesom in veliko malho dobre volje odpravil v svet – s trebuhom za kruhom.

Potovati je začel leta 1925, prepotoval je tri celine, Evropo, Afriko z Malo Azijo in Latinsko Ameriko, skupno 36 držav, sam sebe pa je imel za vagabunda. Najbolj všeč mu je bilo na Poljskem in tam naj bi o njem celo posneli film, in v Bolgariji, v kateri so ga kot umetnika najbolje sprejeli in ga cenili. Vrata pa so se mu odprla na stežaj, ko je leta 1926 prispel v Monte Carlo, v katerem je naletel na slavne, premožne, aristokrate, športnike, igralce, znane osebnosti ... O tem, kako se je znal takrat z videzom in šarmom hollywoodskega igralca vključiti mednje, pričajo številne fotografije.

Leta 1928 je obiskal Kairo in Egipt, v katerem je risal barvne karikature. Ocenjujejo, da te spadajo med najslikovitejše in likovno izpopolnjene. Nikjer ni ostal več kot nekaj mesecev, leta 1933 pa se je skoraj za leto ustavil v Braziliji. Rad se je vračal v dežele, kjer so njega in karikature lepo sprejeli. Zanimivo, da se je Kondor za vsako državo, ki jo je obiskal, posebej pripravil in narisal karikature njenih najbolj znanih in slavnih osebnosti in voditeljev ter jih razstavil.

Karikiral je najslavnejše

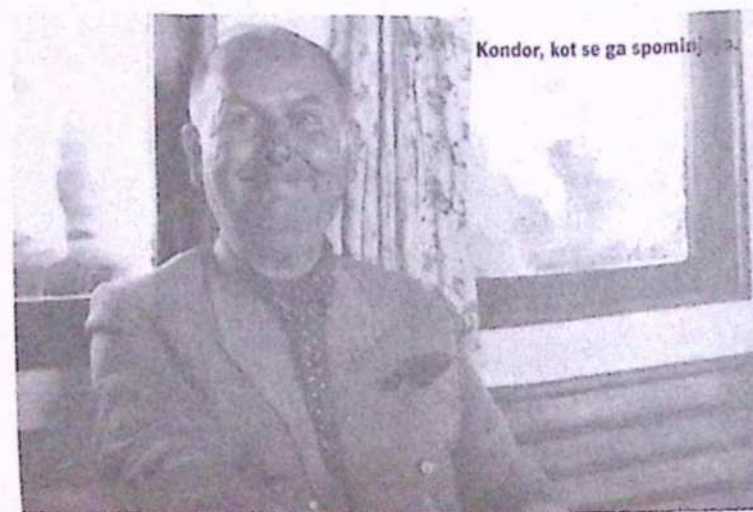
Da je risal najslavnejše in najpomembnejše ljudi na svetu, so takrat poročali časopisi. Narisal je športnike, igralce, operne pevce, indijske maharadže, člane kraljevskih družin, Maksima Gorkega, bogataše tistega časa. Upodobil je narodne heroje, pisatelje, tudi Miška Kranjca in Ferda Kozaka, svetovne politike in med njimi tudi Tita. Ravno Tita je srečal na eni od teras znamenitih lokalov v Opatiji. Nagovoril ga je in mu dal karikaturu v podpis.

Bil je pravi lovec na podpise znanih osebnosti, med drugim je pisal Churchill, naj mu podpiše karikaturu. Odgovoril mu je Churchillov sekretar, da se zahvaljujejo, ampak da ne more podpisati vseh želj, v muzeju pa hranijo korespondenco med njima. Prav tako se je osebno srečal z Levom Trockim. O tem, kako sta se srečala, obstaja več teorij, nedvomno ga je obiskal na njegovem domu v Istanbulu in tam mu je karikaturu tudi podpisal. Janku Liški je v pogovoru leta 1938 za Mladega Prekmurca zaupal, da je k vsem nedostopnim veličinam pristopal »z energijo in z nesramnostjo«.

Čeprav je bil večino svojega življenja po svetu, je veliko delal doma, v Soboti. Karikature je risal ob različnih priložnostih, športnih prireditvah, množičnih dogodkih in priredi-

S prihodom Kondorja, opatijskega Picassa, so je v mondenem letovišču začela turistična sezona.

Kondor, kot se ga spominjajo.

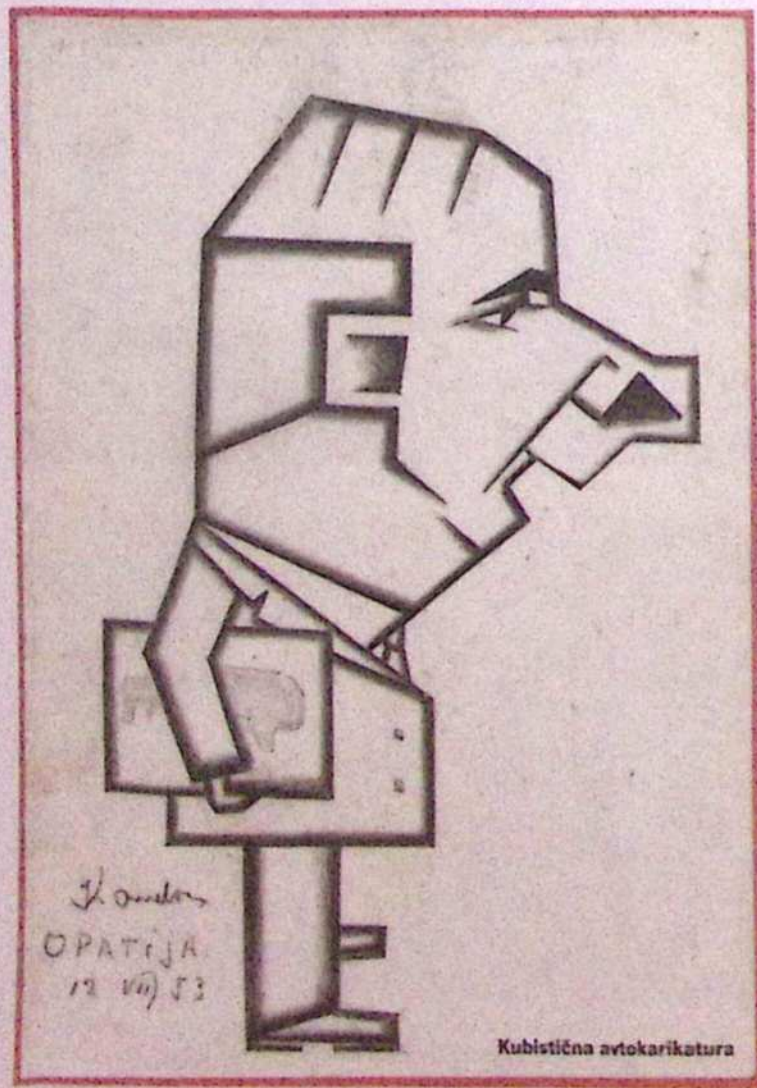
Jedna rjeka izteča NAKON LUTANJA PO OJCELOM SVIJETU

SVJETSKI KARIKATURIST KONDOR

Izšlo v Zagrebu. — Naš Prekmurac, koji je oblišan 36 država i govori 10 jezika, karikizira je mnoge svjetske veličine

Karikizira je mnoge svjetske veličine i svoje domovine. — To je samo jedan dio njegovih karikatura. — On je bio u svim kontinentima. — On je bio u svim jezicima. — On je bio u svim državama. — On je bio u svim kulturama. — On je bio u svim vremenima. — On je bio u svim ljudima. — On je bio u svim stvarima. — On je bio u svim mjestima. — On je bio u svim životima. — On je bio u svim smrtima. — On je bio u svim svjetovima. — On je bio u svim svemirima. — On je bio u svim vesemirima. — On je bio u svim galaksijama. — On je bio u svim univerzama. — On je bio u svim svemirima. — On je bio u svim vesemirima. — On je bio u svim galaksijama. — On je bio u svim univerzama.

Mnogi časopisi so poročali o Kondorju kot o svetovnem karikaturistu.

Kubistična avtokarikatura

Kondor karikira obiskovalce na razstavi v Murski Soboti leta 1958.

Znal se je gibati v visoki družbi v Monte Carlu, Kondor je prvi z desne.

tvah, na katerih se je zbrala publika. Svoja dela je cenil na vrednost kosila, tudi črne kave, večinoma pa ni šlo za večje zneske. Od slavnih je želel večji honorar in še podpis, a so bili imeni-tni praviloma precej skopuški, ome-nja. Zato je imel včasih veliko denarja, so pa bili dnevi, ko je bil lačen.

O karikiranju ženk pa je nekemu novinarju povedal: »Veste, ženske že-lijjo biti vedno lepe, ampak na karika-turi so še grše, kot so v resnici. Ker se na karikaturi še posebno izpostavljajo kakšne napake.« Prosil pa je novinar-ja, naj doda, da je sam do žensk priza-nesljiv in da izpostavi tisto, kar je na njih lepo in na kar so ponosne. Znal je laskati ženskam, a se ni nikoli poročil in si ustvaril družine.

Politična karikatura

Čeprav je risal večinoma portrete, je tudi na njih izražal svoja politična stališča. Rad je karikiral svetovne po-

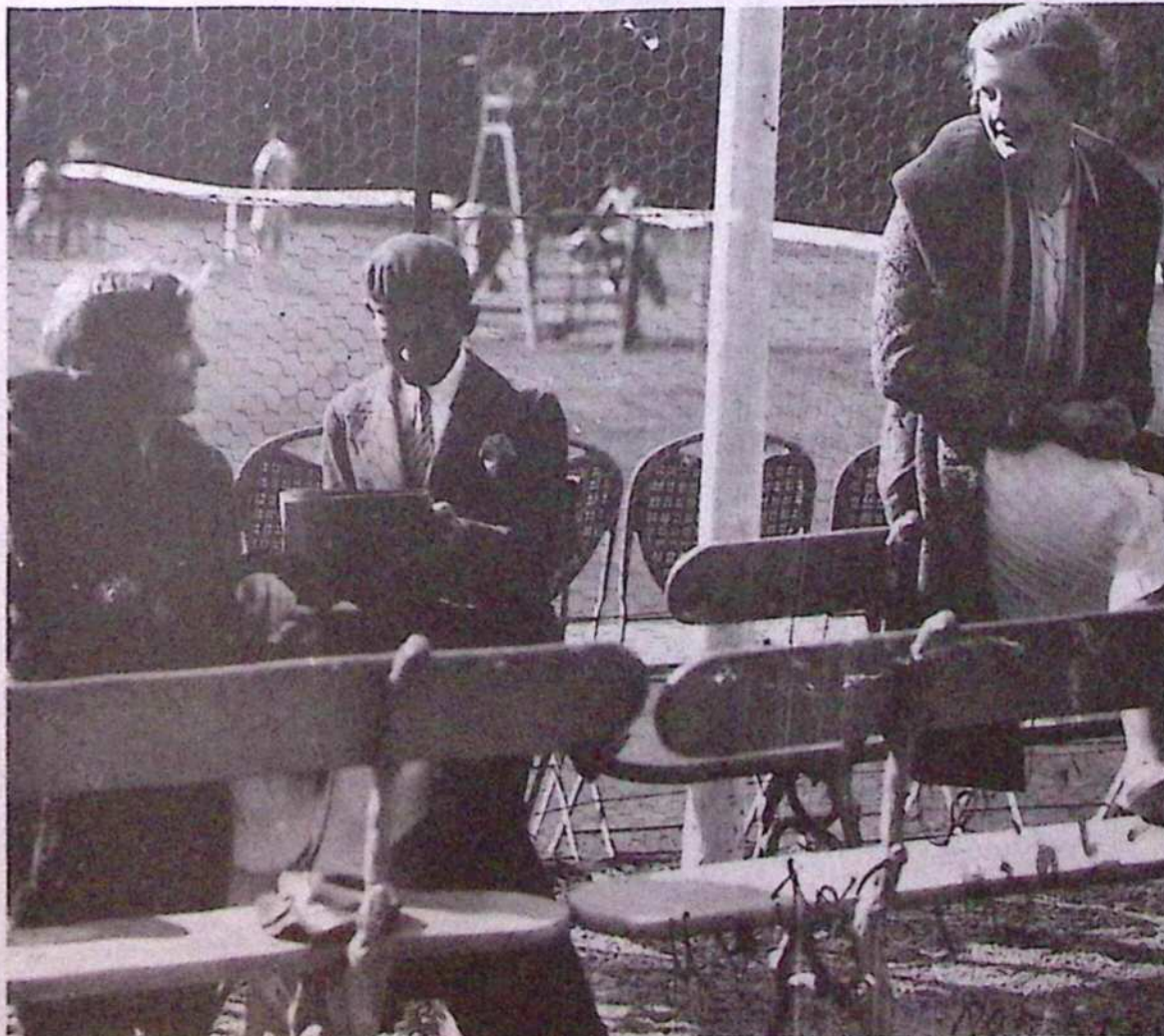
litike: Hitlerja, Mussolinija, Stalina, naciste Göbbelsa, Göringa in druge. Leta 1941 ga je gestapo v Kranju za-radi karikatur Hitlerja in Mussolinija, ki so nastale konec 30. let, aretirjal in ga kot političnega zapornika prive-del v Begunje. Ravno je prišel po svo-je karikature, ki so bile razstavljene v Kranj, pa so ga aretirjali. Del te zbirke so rešili. V zaporu je karikirjal ječar-je, sozapornike, tudi najstarejša njegova ohranjena avtokarikatura iz leta 1941 kaže, kako jezdi zapor. V Begunjah je bil tri mesece in potem še dva meseca v Celovcu v Avstriji. Po vojni se je bolj zadrževal doma in verno upodabljal utrip navadnega življenja.

Karikaturist s humorjem

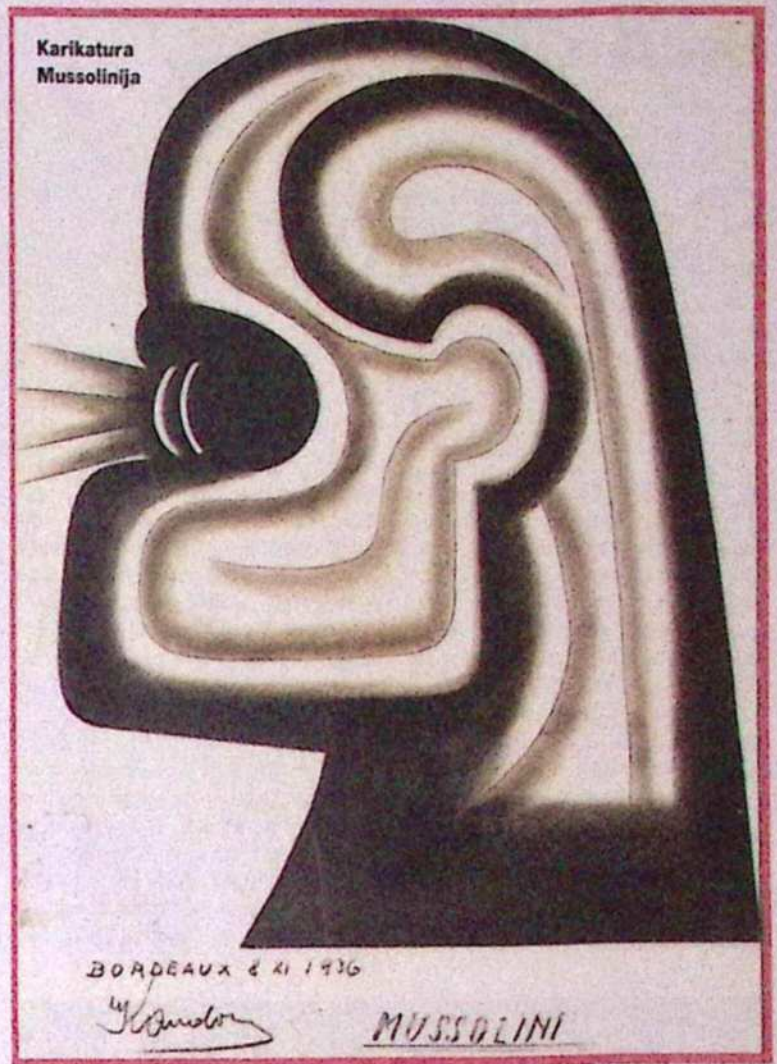
Kondor je bil samouk in ni imel for-malne likovne izobrazbe, sam pa je o sebi povedal: »Rojen sem bil kot por-tretist, že kot trileten deček sem risal in se kasneje razvil v karikaturista.

Leta 1924 sem začel risati karikature, ker so mi bili zanimivi tipi.« Njegova najstarejša ohranjena karikatura je iz leta 1924 in je nastala na Bavarskem. »Kaj je mislil s tipi, je težko povedati,« meni Andrejekova, nedvomno pa je s tem mislil, kaj je bilo tisto posebno na ljudeh, njihov videz, drža, način obla-čenja, govoril pa je tudi o tem, da so nekatere poteze značilne za posame-zne narode.

Sicer je začel študij na likovni aka-demiji na Dunaju, a je po 12 dneh vse skupaj pustil. Bolj kot na teorijo se je zanašal na svoj talent, ki ga je pilil s številnimi karikaturami. Ni se držal norm in v likovnem smislu ni nikogar posebej posnemal, čeprav pri njem najdemo prvine kubizma in futurizma, pove Andrejekova. Liška pa je o njem zapisal, da Kondorju kot karika-turistu uspe »izpostaviti očitnosti«, to pa je dokaz, da bistro opaža in da mu karikatura ni »plehko pretiravanje zu-nanjih očitnosti« in da je karikaturist

Pri portretiranju dam na teniškom igrišču v Monte Carlu leta 1926

s humorjem, če pa je kdaj ostrejši, je tako prikupno neobziren, kakor so bi-stri otroci. Umetnostni zgodovinar dr. Janez Balažic pa je pred desetletjem v Penju zapisal: »Vmes je kič, potem so bežne skice diletanta, včasih otro-čje naivne, zraven pa dela, pred ka-terimi obstanete in ostrmite, kakor da ste nenadoma našli biser. Pove še, da je Kondor umetnik, čudovit umet-nik notranjega in zunanjega življe-nja, kakršnih je malo hodilo po naši zemlji.«

Opatijski Picasso

»V svojih zadnjih letih, nekje po letu 1950, je bil Kondor pozimi v Soboti, s poletjem pa ga »njegova večno ne-

mirna nprav zanese v našo najbolj zna-no obmorsko letovišče v Opatijo«, v kateri je bil stalen gost. Zaradi slab-šega zdravja mu je ustrezala klima, v mondenem letovišču pa je imel ob množici turistov več možnosti za za-služek. Opatijski časopisi so pisali, da ko pride Kondor, opatijski Picasso, se začena turistična sezona. Na to so se odzvali domači časopisi, češ da je on vendarle prekmurški Picasso.

V Opatiji je petega maja tudi nena-doma umrl. Sebjanič pa ob tem zapiše: »Z masko smrti na obličju se je vrnil v rodno Prekmurje, človek, ki je z grafičnim ali barvnim svinčnikom desetle-tja drzno in galantno odkrival in nati-kal na papir življenjske maske drugih, znanih in neznanih soljudi.« ■

med okuse po ...?

Sladke Terme

BESEDILLO IN FOTOGRAFIJE MATEJ FIŠER

Kakor koli. Turistična ponudba naše pokrajine temelji na tako imenovanem zdraviliškem turizmu. Zdravilišča so bila v preteklosti gonilna sila razvoja turizma v regiji, ga oblikovala in sooblikovala ponudbo, po kateri smo prepoznavni. Skozi zdravilišča pri nas »steče« največ tujcev; prav tako pride največji del turističnega denarja v regijo prav po tem kanalu. Tokrat smo se odločili, da pokukamo v kuhinjo Moravskih Toplic, in to ne v navadno, marveč tisto sladko. Predvsem nas je zanimalo, kako ohraniti kakovost, tudi če moraš dnevno postreči več sto gostom, in kako zadovoljiti množico v pravza-

prav velikem sistemu. Vsekakor gre tukaj za timsko delo, vendar je toliko večja odgovornost tistega, ki jih vodi. Vodja kuhinje Termal in hkrati vodja slaščičarske delavnice je Danilo Kozar. V Termah 3000, v katerih je začel kot kuhar, je zaposlen že trideset let. Pod njegovo taktirko nastajajo novosti in kreacije sladkic, ki jih dobimo tako v slaščičarni Cafe Praline kot v drugih delih Term 3000. Kot del slovenske kuharske reprezentance je sodeloval na številnih domačih in mednarodnih tekmovanjih, svetovnih prvenstvih in kuharskih olimpijadah. Je tudi dobitnik največjega kuharskega priznanja v državi, to sta diamantna značka

Jagodni val

Prekmurska
Gibanica

www.prekmurska-gibanica.si

tu
Priška tunka

Tü mo jeli najboljšo tunko!

Za kupaite certificiranim proizvajalcem Priške tunke:

PANVITA MIR d.d., Kmetija Daniel VARGAZON, Kmetija Robert SEVER

Priška tunka je kulturno posebnost in užitja iz resuje, ki ji pravimo "PRIŠKA". Z njimi povežemo meso in železo, v kateri meso zori, se razvije specifičen okus, ki daje temu izdelku posebno kulturno vrednost. Na ta način se proizvaja Priška tunka že desetletja.

www.tunka.si

in trak kakovosti. Pri svojih kreacijah združuje znanja svetovne kuhinje, ki jim dodaja lokalni pridih, sestavine in okuse. Danilo nam je predstavil nekaj sladkic iz njihove klasične ponudbe, obenem pa nam zaupal recepte, po katerih boste lahko tudi sami doma pripravili omenjene sladice. Če se ne morete odločiti, katero bi doma pripravili najprej, jih lahko poskusite v Moravskih Toplicah in se nato odločite, s katero boste presenetili goste in prijatelje doma.

Čokoladna tortica z maskarponejem in jagodami oziroma jagodni val

Sestavine
za 10 tortic, premera 7 cm: 10 kosov okroglega čokoladnega biskvita, 10 kosov okroglega navadnega biskvita;

za sirovo kremo: 200 g maskarponeja, 100 g stepene sladke smetane, 30 g sladkorja v prahu, 3 g želatine;

za čokoladno kremo: 100 g čokolade, 50 g smetane, 150 g stepene sladke smetane;

za jagodni preliv: 800 g svežih jagod, 200 g sladkorja, 15 g želatine.

Sestava

spodaj čokoladni biskvit
sirova krema
navadni biskvit
čokoladna krema
jagode v kockah z jagodno omako

Najprej si pripravimo modelčke s premerom 7 cm in jih obložimo s trdo PVC-folijo.

Predpriprava sestavin

Sirova krema

Sir maskarpone in sladkor v prahu zmešamo, dodamo stepeno sladko smetano in raztopljeno želatino. Kremo damo v dresirno vrečko.

Čokoladna krema

Čokolado in 50 g smetane skuhamo, ko se ohladi, dodamo stepeno sladko smetano in tudi damo v dresirno vrečko.

Jagodna omaka

500 g jagod in 200 g sladkorja skuhamo in zmešamo. Ko se ohladi, dodamo 300 g na kocke narezanih jagod in raztopljeno želatino.

Na dno modelčka položimo čokoladni biskvit, nabrizgamo sirovo kremo, položimo beli biskvit, nabrizgamo čokoladno kremo in postavimo za pet minut v hladilnik, nato pa z žlico še dodamo jagodno kremo. Vse skupaj postavimo v hladilnik, da se krema strdi. Tortice vzamemo iz hladilnika, odvijemo folijo in postrežemo.

Bezgova šarlota bezgov cvet

Model 25 x 25 cm, 100 g rumenjakov, 2 dl bezgovega sirupa, 5 dl mleka, 25 g želatine, 5 dl sladke smetane, 100 g ajdove kaše, 200 g borovnic.

Hrustavček

160 g ajdove moke, 140 g mletih bučnih semen, 200 g masla, 270 g sladkorja, 40 g bele čokolade.

Iz naštetih sestavin za hrustavček zamesimo testo, ga zavijemo v folijo in postavimo za eno uro v hladilnik. Testo grobo naribamo na pekač in pečemo v pečici 10 minut pri 180 stopinj Celzija. Ko se ohladi, ga z rokami zdrobimo. Ajdovo kašo skuhamo do tri četrti, odcedimo in posušimo. Ko je suha, jo na hitro ocvremo v vročem olju. Rumenjake in sirup penasto stepamo, počasi dodajamo vrelo mleko in postavimo

nad soparo. Mešamo, da se krema zgosti. Odstavimo, dodamo v hladni vodi namočeno želatino. Občasno mešamo, da se krema ohladi. Ohlajeni kremi dodamo stepeno sladko smetano in ocvrto ajdovo kašo. V pripravljen model damo najprej hrustavček, nato pa polovico kreme. Potresemo z borovnicami in dodamo še preostalo kremo. Vse skupaj postavimo v hladilnik, da se krema strdi. Serviramo in dekoriramo po lastni želji.

Po tem, kar smo videli v Moravskih Toplicah, lahko povemo, da je v sladki ponudbi kaj več od gibanice in retišev. Danilo s svojo elipso nadgrajuje tako imenovano klasično ponudbo »pomurskih sladkic«. Glede na število gostov, ki prihajajo v terme, ima ta turistični segment zelo velik potencial za nadgradnjo ponudbe in predstavitev lokalnih pridelkov gostom, ki prihajajo k nam. ■

pomarančna kroglica

Bezgov cvet

Locata panonija

Danilo Kozar

Štorijino gosce

delo zmeraj najde, razlaga Stefan. Dela je vedno dovolj tudi zato, ker noben cvetlični lonček ne sme ostati prazen, doda Barbara, in ker mora imeti vsaka ped zemlje svoj okrasni grmiček ali kakšno sadno drevo. Poldrugi ar je velik zelenjavni vrt, šest arov in pol pa cela parcela s hišo vred. Prostora ni na pretek, vendar raste vse, na kar se lahko spomnite. Česnje, hruške, jabolane, slive ... Na terasi, na kateri smo sedeli v prijetni zeleni senci, je bila na mizi košarica, polna zgodnjih jabolok, tistih dišečih temnordečih, ob njej pa steklena vaza z zrelim žitnim klasjem. To imata Stefan in Barbara na mizi vsako poletje, ker ju spominja na prednost zemlji, ki sta jo že kot mlada spoznala doma in na kateri sta se ob delu na malih kmetijah naučila delavnosti. Tudi potem, ko sta odšla od doma, sta še veliko časa domačim pomagala na kmetiji, da potem tistega, kar so pridelali, ni bilo treba kupovati. Živeti od zemlje pa je bogastvo posebne vrste.

»Pri nas se leto začne z zgodnjimi jagodami in konča s poznimi jabolki, da lahko vedno, ko prideš iz hiše, nekaj utrgaš,« razlaga Stefan, prostorsko omejenost pa rešuje na ta način, da na eno sadno drevo cepi več vrst. Tako mu na primer uspeva česnja, na kateri rastejo tri sorte česenj, tiste zgodnje, potem srednje in pozne. Tudi

med gredice pō ...

Prvi jutranji pogled je namenjen sosedu in drugemu vrtu

BESEDILO Majda Horvat FOTOGRAFIJE Nataša Juhnov

Prvi jutranji pogled je namenjen sosedu in drugemu vrtu. Preden so položili prvo opeko za hišo, sta imela Stefan in Barbara Ternar že vrt, na njem pa sta rasla paradižnik in paprika, da je bila zelenjava pri roki za malico za delavce, ki so gradili. Prvi paradižnik, ki je dozorel na tem vrtu, pa je bil zanj in še zdaj se spominjata, kako sta si zrelega razrezala na pol. Tu in tam so si kaj z vrta postregli tudi delavci s sosednjih gradbišč, saj je v tistem času na južni strani mesta nastajalo novo naselje družinskih hiš. Ternarjevi so se v novo, a še nedokončano hišo vselili leta 1972, naselje pa je raslo deset let. Šele potem so se njegovi stanovalci začeli tudi bolj zavzeto ukvarjati z urejanjem vrtov. Njuna hiša je v Ulici generala Maistra, v mirni murskoboškici soseski, v kateri je res lepo živeti in katere Ternarjeva ne bi zamenjala za noben denar, zaradi miru in zelenja, ki obdaja skoraj vsako hišo, predvsem pa zaradi ljudi, ki prebivajo v njih in negujejo dobre sosedne odnose. »Tudi zato je naše bivanje tukaj tako lepo, da ko zjutraj prideš ven, najprej pogledaš, ali je zunaj kateri od sosedov, da ga pozdraviš. Prvi pogled je torej namenjen sosedu in drugemu vrtu in temu, kako kaj raste. Kaj ti pomagajo sorodniki, ki so trideset kilometrov stran?! Če je kakšna težava ali če se kaj zgodi, je v tistem trenutku največ vreden dober sosed,« pripoveduje Stefan. »In veste, kaj je še lepo, da si sosed iz ulice vedno izmenjujejo sadike in tudi pridelke z vrta.«

Hiše so res blizu druga drugi, vendar je med njimi še zmeraj dovolj sonca in prostora za okrasno zelenje in cvetje, pa tudi za sadno drevje in zelenjavne vrtove. »Zdaj so vidni sadovi našega dela. Ko pogledaš po vsem, kar raste, oči najdejo svoj mir in zadovoljstvo, kajti vedno lahko nekaj pobiraš,« je razlagal Stefan. Ravno dan

pred našim obiskom so skupaj z vnukinjama Tjašo in Brino, ki sta prišli na počitnice, pobrali maline, borovnice, josto in še drugo zrelo sadje za domač sok. Veliko okusnejši je od kupljenega, to pa zato, pripoveduje Stefan, ker ima tudi okus po vloženem delu. Tisto, kar si celo leto negoval in opazoval, kako raste, je dozorelo zate, da zaužiješ.

Čeprav je Stefan že dolga leta vrtnar, pa je ravno včeraj doživel nekaj, kar ga je nadvse presenetilo. Pred dvema tednoma sta z ženo posadila fižol. Zjutraj ga še ni bilo videti iz zemlje, zve-

čer, ko so prišli domov, pa je že nekaj centimetrov kukal iz zemlje. »Česa takega še nisem videl, da bi rastlina dobesedno eksplodirala,« je razlagal ves navdušen. Zadnji dež, ogreta zemlja in sonce sta pač pokazala svojo moč.

Vrt obdelujeta oba naša sobesednika, čeprav, kot se pošali Stefan, je sam bolj v ospredju od takrat, ko je ženi pokazal, da zelo rad dela na vrtu. Barbara ga je hitro dopolnila, češ da je delitev dela med njima takšna zato, ker sam zna vse narediti najbolj prav in ker njene sadike nikoli niso ravno posajene,

pa četudi danes takšno sajenje sploh ni več v modi. Je pa dela okoli hiše in v njej vedno dovolj za oba, nekaj časa pa jima ostane tudi za njune hobije. Stefan rad kolesari, Barbara pa rešuje križanke, veliko časa pa preživita skupaj. V življenju je tako naneslo, da hčerka z družino zdaj živi v kraju blizu Framaja, vendar vnukinji še vedno zelo radi prihajata k njima na počitnice.

Vrt je dolžnost in veselje hkrati, z delom na njem pa je tako, da ko stopiš iz hiše, takoj vidiš, kaj je treba posortiti. In če vse vidiš, potem se tudi

zelenjavni vrt zdaj ponuja obilo vsega, zrel paradižnik, rumeno papriko, prhko endivijo, stročji fižol, rdečo peso, čebulo, kumare ... Kumaric je zrastle že toliko, da bi zdaj lahko prenehale rasti, saj sta z njimi že tudi napolnila kozarce za ozimnico. In kako Ternarjeva ubranita pridelke pred nadležnimi polži, strunami, plesnijo?

»Vsaka stvar, ki je na svetu, dela nekaj dobrega in nekaj slabega, vendar pa mi, če nam nekaj ni všeč, vidimo samo slabo, dobro pa gre mimo nas. Če je zaradi polžev kakšen grm solate manj, je pač manj,« pove Stefan, potem pa vendarle prizna, da jih tudi sam pobira, če se preveč namnožijo. Po zemlji ne stresa nobene kemije in tudi škropi ne, razen morda s čim blagim, če je res že nujno potrebno. Skodljivcev na vrtu se brani tudi s kopirami, ki jih uporabljata na tri načine, z enodnevnim namakanjem za škropljenje proti ušem, z večdnevno namakanjem za gnojilo in z ustvarjanjem zastirke med sadikami, za kar uporabljata tudi pokošeno in posušeno travo. Proti strunami pa učinkujejo namočen tobak in zdrobljene jajčne lupine. To je Barbara prebrala v neki reviji in zato tudi sama dela tako. Jajčne lupine, ki naj bi zdrobljene in pomešane v zemljo ovirale tudi polže, zbira vse leto, dela pa tudi pripravek za zalivanje iz tobaka. V posodo natoči deset do dvanajst litrov vode in v njej namoči pest tobaka, narezan navadni gabez ali po domače gazez in koprive, potem pa vse to namaka en dan. S tem zaliva, ostanek pa pusti, da se razkroji v gnojilo. Zadnja leta pa je velika nadloga tudi muhasto vreme, zato sta nad vrtom razpela mrežo proti toči. »Preveč boli, če toča uniči vse, za kar si se trudil celo leto. Vsaj vrt lahko obvarujemo tako, če že drevja ne moremo,« je povedal Stefan. ■

Hop! V lepše čase, bi rekli malo za šalo, malo – oziroma malo bolj – pa kar zares. Poletje je boljši čas leta, dopust tudi, česa si torej lahko še želimo? FOTOGRAFIJA NATAŠA JUHNOV

Mogoče dopusta. **V Južni Koreji**, recimo, v kateri je bil avtor te fotografije sicer službeno, a je v fotografski objektiv ujel nekoga, ki – pa saj to ni res! – **bere Vestnik!** Znamenitost, ob kateri mladenka lista naš časopis, je Clock tower of peace, torej »stolp - ura miru«. Stoji v Seulu v Južni Koreji in prikazuje dve mladenki, ki držita dve uri: ena se je ustavila v trenutku, ko sta se obe Koreji ločili, druga pa se pomika naprej, k ponovni združitvi. In naj bi jo ustavili, ko bosta obe Koreji spet združeni. FOTOGRAFIJA M. K.

Darja Potočnik, Vida Lukač, Vlado Pejčič, Lidija Žitek in Nejc Rajtar (našteti so od leve proti desni) so »backstage« (tudi) letošnjih, sicer že minulih **Soboških dni**. Iz zaodrja na fotografiji manjka le – verjetno je kaj delala, glede na to, da so se drugi fotografirali (šala) – Brigita Perhavec.

FOTOGRAFIJA NATAŠA JUHNOV

Folklorni festival v Beltincih je praznik, na katerem ne gre manjkati. Sploh ne, če si domačin in če si zaljubljen v folkloro in ples. Kot sta sedanjí predsednik Kulturno-umetniškega društva Beltinci **Boštjan Rous** in **Dragica Kolarič**, dolgoletna plesalka in vodja beltinskih folkloristov, ki pa zdaj uči folklorni skupini v Satahovcih in Porabju. FOTOGRAFIJA NATAŠA JUHNOV

V senci so **Rudi Sovec starejši** (prvi z leve) in prvi »grafičarji pokrajine ob Muri« – **Vlado Andrejek, Jože Poredoš, Jože Kuhar in Koloman Šiftar** – obujali spomine, kako so poleti 1965, torej je za njimi abraham, končali srednjo grafično šolo v hrvaški prestolnici, v Zagrebu. Bili so prvi iz Pomurja, ki so se šolali za to obrt, potem so se zaposlili v Pomurskem tisku oziroma Kartonaži. Pred dvanajstimi leti je podjetje šlo, kamor je pač šlo, mojstri obrti pa niso pozabili, kaj vse so preživeli v Zagrebu in nato v Murški Soboti.

FOTOGRAFIJA IGOR FEKONJA